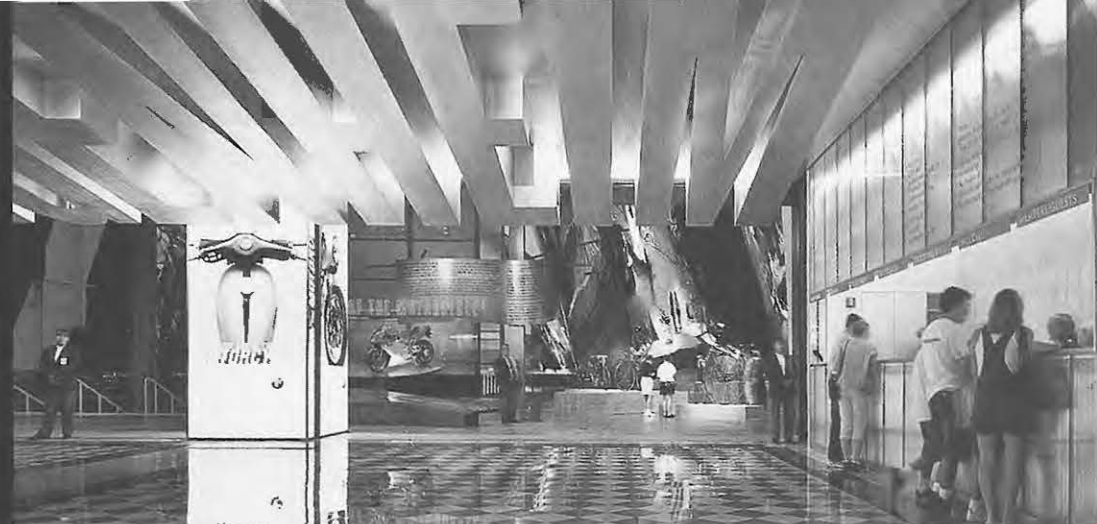

TRANSURBANISME

AF BORIS BRORMAN JENSEN

»Hvor er den politisk funderede arkitektur henne, når Disney og pengemændene inviterer til gilde?«, lød et af spørgsmålene på symposiet »TransUrbanism«, som blev arrangeret af V2 »Institut for Ustabile Medier« og afholdt i det hollandske arkitekturstudiet i Rotterdam. Boris Brorman Jensen deltog og refererer hovedproblestillingerne fra symposiet, der slog fast, at arkitekturens symbolværdi for længst er forsvundet, og at byen er mere og andet end kropslige rum: En samtidighed af mange parallelle virkeligheder, og byen opleves forskelligt af hver eneste indbygger. Budskabet, som V2 ønskede at aflevere til arkitekterne er ifølge Brorman, »at urbanitet er en løbende praksis, og ikke alene en fysisk enhed af klare skel og faste grænser: Prøv at formulere en strategi for det pragmatiske og virkningsfulde i stedet for altid at tænke i repræsentation og efterrationaliseringer ...«

Det hollandske arkitekturstudiet NAI var i slutningen af november vært for symposiet TransUrbanism, arrangeret af mediekulturfænomenet V2s »Institut for ustabile medier« med hovedsæde i Rotterdam. Symposiet foregik over to intense dage i arkitekturstudietets auditorium, men blev samtidig fulgt på storskærm i V2s egne lokaler af dem, som ikke havde fået billet i tide. Hele showet blev selvfølgelig også udsendt direkte på The World Wide Web til det publikum, som organisationen selv er eksponent for – og V2 har tilsyneladende sit netværk i orden. Blandt oplægsholderne var bl.a. Edward Soja fra UCLA, Scott Lash fra Centre for Cultural Studies London, Lars Spuybroek fra NOX Architects, Rem Koolhaas fra OMA og Roemer van Toorn fra Berlage Institute.

I den korte introduktion til symposiet peger initiativtagerne på det forhold, at vore urbane liv, altså summen af de kollektive og kulturelle erfaringer vi skaber og forholder os til, i høj grad udspiller sig i en form for usynlige byer af forbindelser mellem netværk. Den fysiske bys rum er langt fra alene om at sætte grænserne for den kulturelle udveksling. Det offentlige rum har for længst fundet ud i forskellige elektroniske netværk og mediebarne fremtrædelsesformer, der er mere knyttet til det temporale og intentionelle end til det spatiale og ekstentionelle. De begivenheder, som former vore fællesskaber, behøver ikke en fysisk materialitet for, at vi opfatter dem som gyldig realitet. Den sociale og politiske virkelighed er selvfølgelig konkret nærværende omkring os hele tiden, men referencerne for den fælles diskussion, koderne og vores forståelse af verden henter vi både fra kropslige og immaterielle miljøer. Det bymæssige er i den forstand ikke kun stål, beton og glas, slår V2 fast, men også en »atmosfærisk« tilstand, der dukker op »nogle gange ret materielt, nogle gange som fortællinger, nogle gange statistisk, nogle gange økonomisk, nogle gange især visuelt, men for det meste det hele samtidig«.

Initiativtagerne havde på forhånd lovet, at symposiet ikke kun ville være en teoretisk behandling af det flimrende moderne, men at det først og fremmest var målet at levere konkrete bud på, hvordan arkitekter, planlæggere, kunstnere og medieent-

siaster kan være med til at udvikle og forme vore fremtidige byer. Desværre var hovedparten af de tilstedeværende deltagere tilrejste Rem Koolhaas-fans, og hele sceneriet emmede lidt af tavs personkult omkring mesteren, men det lykkedes alligevel at få skabt en interessant diskussion af informationssamfundets offentlighedsformer og de urbane transformationsprocesser, der præger senmodernitetens byer og landskaber.

Frisk konservatisme og beskidte detaljer

Selv om det næsten er 30 år siden, vi lærte af Las Vegas, at det traditionelle slægtskab mellem arkitekturen og den symbolske reproduktion var brudt, lever 95 pct. af det byggede miljø stadig på tålt ophold i udkanten af den arkitektfaglige integrationsbestræbelse. Den utætte bys endeløse flader af formløshed, tematiserede rumkulisser og shopping-bimmeliem har lidt karikeret delt arkitektstanden op i 'Woody Allens' og 'Dirty Harrys', dem der har taget monopol på bekymringen, og dem som bare fyrer løs. De tabsbevidste, som lukker øjnene, så snart de forlader karrébebyggelserne og brostensvartererne, og de beskidte realister, som retroaktivt forsøger at indhente, hvad den rene idealisme hverken vil eller kan overkomme.

Arrangørerne af symposiet i Rotterdam havde sat to ledende frontkæmpere stævne og fremprovokerede spørgsmålet: Findes der et alternativ til junkspace, og kan arkitekturen overhovedet gå i dialog med markedskræfternes automatpilot uden at lade sig kapre? Er konsumsamfundet og middelklassens varesprog overhovedet noget, arkitekterne skal forsøge at kommunikere med? Hvor er den politiske funderede arkitektur henne, når Disney og pengemændene inviterer til gilde?

Roemer van Toorn, der måske er den, som har fremført den mest præcise kritik af den pragmatiske diskurs, leverede en uventet replik mod sin egen skepsis. Van Toorn havde set Thomas Vinterbergs film »Festen« og pegede på, hvordan filmens hovedperson som festtaler tog imod invitationen fra den perverser fader, accepterede spillets regler og indefra formåede at fortælle om det unævnelige overgreb, der ikke kan fejres. Selv om sløret blev trukket til side og den mørkeste bagside vist frem, blev det faktisk til en fest og ikke en krig.

En af salene i Rem Koolhaas' Guggenheim Museum, Las Vegas
Foto: Michael Moran.

Pointen illustrer, at det ikke er nødvendigt at stå ude i kulden og afvise selvscenearrangementet for at udøve kritik. Eksemplet blev paralleliseret med OMAS nye Guggenheim Museum i Las Vegas. Ejerne bag kasinokomplekset og replikabyen »The Venetian« har købt Rem Koolhaas til at opføre et museum midt inde i den forklædte pengemaskine, hvilket umiddelbart ligner et direkte forsøg på at opkøbe kritikken og slå plat på den frie kultur. Van Toorn gennemgik projektet og påviste, at det ikke var lykkedes at tilfangetage, hvad han kalder flertydigheden og gøre det hele til et underholdningsprogram. Han mener, at det faktisk er lykkedes OMA at gøre situationerne kunsten efter og sætte en »foruroligende ælling« ind midt i det forlorne hav af kamoufleret junk.

Hybridisering af byrummet

Med overskriften »TransUrbanisme« antyder V2, at der hører mere til byen end det, som ligger stille, og det centrale spørgsmål til oplægsholderne var, hvad er en by, og hvor er den? Det lyder måske simpelt, men enhver, der har oplevet at komme kørende til f.eks. København ad motorvejen, ved, hvor svært det er at give et entydigt svar på spørgsmålet. For byens fysiske grænse er stort set ikke til at få øje på. Faktisk kan det virke helt tilfældigt, når byskiltet med sin virtuelle skyline endelig dukker op og helt umotiveret annoncerer byens tilstedeværelse. Set igennem en forrude ligner byen nemlig sig selv på begge sider af den markerede grænse.

Den materielle substans, som byskiltet ikonisk antyder, har heller ikke meget til fælles med den by, som de fleste københavnere til daglig oplever. Den urbane erfaring, 'det fælles', er ikke alene knyttet til en kompakt nærhed. Definitionen af det bymæssige må udvides til også at omfatte den proces, som finder sted. Vi lever ét sted, arbejder et andet og udfolder vore fritidsaktiviteter et helt tredje. Det er ikke primært tingenes fysiske nærhed, der danner grundlag for vores forbindelser eller afgrænser vores livsstil. Man kan sagtens bo på Amager og være en passioneret skisportsudøver, have familie og venner på den anden side af Jorden eller date med en partner, man aldrig møder. Telefonen, bilen og internettet udgør et felt,

som trækker forbindelser og skaber fællesskaber, som ikke er bundet af nærhedsprincippet eller indlejret i en arkitektonisk orden. Min by er derfor nødvendigvis ikke den samme som min nabos.

Afstande måles i minutter, og en stadig stigende del af vores tid tilbringes i transit, som TransUrbanitet. Byerne er selvfølgelig stadig pladser og fælles monumenter, et kropsligt rum, hvor vi kan mødes, række ud og røre hinanden, men de virtuelle netværk og de fysiske infrastrukturer er ikke kun en nødvendighed, en service eller en simpel produktionsbetingelse. Det er også en tilstand, et miljø, hvori vi reelt både lever og udøver social kommunikation. Den modernistiske planlægningspraksis, der stadig præger forestilling om byen som et separeret terræn af beboelse, arbejde, rekreation og transport, er ikke tidssvarende. Fritid og arbejde er smeltet sammen til livsstilsarbejde, beboelse og produktion er fusioneret til hjemmearbejdspladser, rekreation og bopæl er et uadskilleligt program for udvindingen af det grå guld, levevis og mobilitet samles i jetset, turisme og migration. Hybridisering af industrisamfundets struktur og virtualiseringen af urbaniteten er ikke en trussel mod fællesskabet og det offentlige rum, men en udfordring, ikke mindst for den dominerende arkitektoniske diskurs, som tilsyneladende stadig tænker i enhedsfigurer og stabile typer.

Mod en operationel urbanitet

Fraværet af entydige materielle referencer for den urbane oplevelse, temporaliseringen af rummet og sløringen af territorialiseringernes grænser har destabiliseret arkitekturens monopolrolle som offentlighedsramme og markør af den symbolske sammenhæng. Det er der sådan set ikke noget nyt i. Det sagde Melvin Webber, Yona Friedman, Charles Moore, Team 10, Archigram osv. allerede i begyndelsen af 60'erne, men spørgsmålet som stadig hjem søger os er, hvad vi stiller op med den nye operationelle urbanitet? Hvilket felt inden for de nye symbolske økonomier skal arkitekturen forsøge at erobre?

Både filmverdenen, mediekunsten og den brede kulturindustri har sadlet om, men arkitekterne taler stadig om byen i bestemt ental, og forsøger fortsat at erobre det urbane ved at repræsentere det. Pro-

blemet er bare, at den generiske by ikke er indlejret i det symbolske. Det vil den formodentligt aldrig blive. Det er håbløst at simulere én samlende social institution i en verden, som for længst har fundet sig til rette i uddifferentierede institutioner af subkulturer, æterbårne fællesskaber og objektløse epicentre.

Budskabet, som mediefolkene bag symposiet ville have igennem til os arkitekter, var klart. Der knyttes sociale bånd og skabes reelle fællesskaber af betydning uden om den historiske by. – Opgiv den vemodige forestilling om den autentiske metropol: I har en vigtig rolle at spille, men hold op med at insistere på objekterne og det fysiske rums primat. Det offentlige rum er mere end livet mellem husene. Det moderne samfunds urbanitetsformer er et broget felt af mediebounden kommunikation, virtuelle offentlighedsformer, bevægede miljøer, sociale og økonomiske netværk, men selvfølgelig også fysiske steder med atmosfære, historiske spor, tyngde og taktile kvaliteter. Lad være med at trække jer tilbage til avantgarden og det ensomme ego. Der findes andre arkitektoniske kriterier end mesterværker og katastrofer. Det er ikke det unikke eller engangsforestillingerne, som skal redde verden. Hverken museet i Bilbao eller pyramiderne i Giza kan overvinde den generiske by eller skabe tyngde nok til at fortætte det sociale rum i et regime af symbolsk orden. Det bymæssige er ikke alene en fysisk enhed af klare skel og faste grænser. Urbanitet er en løbende praksis, »not only a matter of facts, but also a matter of acts«, som ikke udtømmende kan materialiseres i en stabil og koncentrisk konstruktion. Prøv at formulere en strategi for det pragmatiske og virkningsfulde i stedet for altid at tænke i repræsentation og efterrationaliseringer. Gå i dialog med den operationelle urbanitet og lad netværket tage form. Tænk, hvis kunst kun var lærred og granit.

Symposiet vil blive fulgt op til foråret af en V2- publikation om temaet TransUrbanism.

Besøg V2s hjemmeside på: www.v2.nl

Læs mere om OMAS projekt i Las Vegas på:

www.venetian.com/guggenheim/hermitage.cfm